

Hedearealer bliver til skov

I løbet af 1800-tallet blev store hedearealer tilplantet for at udnytte den ufrugtbare natur til træproduktion, for at skabe beskæftigelse og for at skabe læ og bedre klima. De ældste hedeplantager blev anlagt af staten; men efter at Hedeselskabet kom til i 1866, blev der mulighed for statsstøtte til anlæg af private plantager. På Give-egnen var initiativrige folk tidligt ude og Give Plantage blev d. 28. maj 1867 den anden af de mange aktieplantager, som blev etableret ved hjælp af lokale kræfter og Hedeselskabets forstlige rådgivere.

Kun de mest hårdføre arter kunne vokse

Det var ikke nemt at få skov i gang på heden og langt fra alt lykkedes i første forsøg. Der måtte ofte efterplantes eller plantes på ny. Det var også begrænset, hvad der kunne gro under de barske naturforhold. Løvtræ var stort set udelukket, og blandt nåletræarterne måtte man holde sig til de mest hårdføre arter. Resultatet blev, at man til træproduktion især plantede rødgran og i mindre omfang skovfyr og ædelgran. I yderkanter og som læbælter brugte man især hvidgran, men også østrigsk fyr og skovfyr. Bjergfyr blev indblandet i de fleste plantninger som hjælpetræart. Det tog ca. 20 år at tilplante de oprindelige godt 100 ha.

Rødgran udskiftes med ædelgran

Efterhånden som plantagen voksede til, blev der skabt et bedre skovklima. Så da de første rødgranbevoksninger blev hugstmodne, og der skulle genplantes, valgte man i stor udstrækning at genplante med ædelgran. Ædelgran angribes ikke af rodsvamp, som ødelægger store værdier i rødgran. Ligeledes er ædelgran mere stormfast end rødgran. Men ædelgran er også meget følsom over for forårsnattefrost, så man plantede den typisk under en skærm af de gamle rødgran. Når ædelgranen efter nogle år var vokset over frostharen, blev de gamle rødgraner fældet. Fra 1935 til 1970 blev der genplantet 50 ha med ædelgran.

Velkommen til Give Plantage

Her begyndte plantningen af skov i 1867. Arealet var tidligere hede - nu er her i alt 500 tdr. land skov.

- Ta' vare på skoven
- Vær meget forsigtig hvis du ryger i skoven
- Brug kun motordrevne køretøjer på offentlige veje
- Hunde skal føres i snor.

1980'erne – et årti med mange storme

I 1981 og de efterfølgende år blev Give Plantage flere gange ramt af stormfald. De sidste bevoksninger med rødgran fra den oprindelige tilplantning væltede i den forbindelse eller gik i opløsning efterfølgende. Arealerne blev genplantet med rødgran, i alt ca. 35 ha.

Mange naturhensyn i plantagedriften

Tilplantningen på den jyske hede skete ikke for at fremme naturen, men med plantagerne er der blevet langt bedre forhold for dyre- og plantelivet – og selvom Give Plantage drives som en privat virksomhed, hvor økonomi i driften er afgørende, så fremmes naturen stadigt. Når vi fx planter løvtræsbyn og andre nåletræarter end rødgran, bl.a. for at mindske risikoen for stormfald, så øger vi samtidig variationen ved at tilplante i mindre bevoksninger og med forskellige træarter og større spredning i aldersfordelingen. Det gavner både skovens stabilitet og skovens dyre- og planteliv. Naturhensynet har med tiden også fået mere plads, så i dag lægger vi stor vægt på at beskytte og bevare småbiotoper som fugtige områder, vandhuller, vandløb, egekrat, lyngområder m.m.

GIVE PLANTAGE

150 år med skov

Give Plantage er en privat skov, ejet af en kreds af anpartshavere. Den blev grundlagt i 1867 af folk fra egnen, med støtte fra andre fremsynede mænd og med faglig hjælp fra Hedeselskabet.

Give Plantage

I folderen her bliver du guidet rundt på en tur i Give Plantage med fortællinger om skovens beplantninger og historie.

Kom med på tur og bliv klogere på skovens træer.

Rosenkjær Plantage, ved punkt 6 på kortet.

1 Her ser du **skovfyr**, der blev plantet i 1868 som en del af et læbælte langs vejen mod Brande. Dobbelttrækken af skovfyr går her gennem det meste af Give Plantage fra nord til syd og er fra den oprindelige tilplantning af Give Plantage. Herudover findes kun enkeltstående træer fra den oprindelige tilplantning – de står spredt rundt i plantagen.

2 **Trehøje - det højeste punkt i Give Plantage.** For 150 år siden var de tre gravhøje fra bronzealderen omgivet af hede. Den eneste trævækst, der voksede omkring dem, var spredt egekrat.

3 **Den gamle planteskole** var Give Plantages første planteskole. Her dyrkede man selv en del af de planter, som blev brugt ved tilplantningen. Planteskolen blev anlagt i et egekrat, som med årene har udviklet sig til en egebevoksning, med store egetræer.

4 **Jorddiget** rundt om plantagen er 4,5 km langt. Det er opgravet med håndkraft og danner skel om plantagens oprindelige areal på 100 ha. Med tiden er der tilkøbt flere arealer, så i dag er Give Plantage 285 ha stor.

5 Her vokser **rødgran** med en indblanding af douglasgran fra 2007. Rødgran plantes stadig som den vigtigste træart til tømmerproduktion, men de sidste 20 år er det også blevet almindeligt at plante sitkagran, douglasgran og grandis.

6 **Areal uden træer.** Mindre områder bliver udlagt og bevaret som åbne og utilplantede naturarealer – det øger biodiversiteten og bidrager til en varieret natur. Det er også godt for jagten, som er lejet ud.

7 **Eg og bøg fra 2001.** Ved tilplantningen af Give Plantage for 150 år siden var vækstbetingelserne for barske, til at man kunne

Jægerhytten

plante løvtræ. Men med tiden er der skabt et godt skovklima og dermed langt bedre mulighed for at der kan vokse løvtræer. Efter stormen i 1999, hvor der her væltede 5 ha med gammel rødgran, blev der i stedet plantet brede løvtræsbyn og også en egentlig løvtræsbevoksning af eg og bøg. I dag er der ca. 15 ha med løvtræ i Give Plantage.

8 **Pyntegrønt og juletræer** har i mange år været en vigtig produktionsgren i Give Plantage, og der er 15 ha med normannsgran og nobilis. I dag er de fleste arealer med normannsgran bortforpagtet.

9 **Eg og bøg, og douglasgran med indblanding af sitka og lærk fra 2016.** Nu plantes der løvtræ i yderkanter og på andre udsatte steder. Indenfor yderkanterne af løvtræ er der her plantet douglasgran med indblanding af sitka og lærk. Disse er bedre egnede end rødgran til at stå i en udsat vestkant.

10 I den vestlige halvdel af plantagen vokser **ædelgran**, som er plantet mellem 1935 - 1970, ialt 50 ha. I den udsatte vestkant klarer ædelgran sig langt bedre end rødgran. Selvom der ved stormene i 1999 og i 2013 blev slået huller i ædelgranbevoksningerne, så står de i dag som levedygtige bestande. Der hvor rødgran har vokset i vestkanten, er de ældre bevoksninger stormfældede og gået i opløsning i langt større omfang.

11 **De sidste arealer med gammel rødgran og ædelgran** fra den oprindelige tilplantning væltede eller gik i opløsning som følge af stormene i 1980'erne. Alle, ca. 35 ha, blev genplantet med rødgran i løbet af få år. Her 30 år efter er de unge bevoksninger udtynnet, og de fældede træer brugt til flis. Muligheden for at afsætte flis har haft stor betydning for skov- og plantagedrift. Tidligere har det ofte været vanskeligt at få de unge bevoksninger plejet med udtynning, uden at det var forbundet med økonomisk underskud.